

Els “drets-desig” en la societat actual

Aniceto Masferrer¹

En les darreres dècades ha tingut lloc un innegable procés inflacionista dels drets humans que ha contribuït a banalitzar-los i, consegüentment, a desprestigiar-los. No és estrany que a partir de la tercera generació de drets ja no hi hagi acord sobre el contingut i abast de les generacions següents, que inclouen drets en què el subjecte no és l'ésser humà (sinó la natura, el medi ambient o els animals) o, si ho és, l'individu reivindica a l'Estat el seu dret a satisfer un desig que ell sent com una necessitat per desenvolupar adequadament la personalitat. El sorgiment dels “drets-desig” constitueix la prova més clara d'aquest procés inflacionista i arbitrari dels drets humans, i transforma d'una manera radical tot el sistema dels drets humans. El present article estudia aquests drets-desitjos i mostra alguns dels seus principals pressupòsits filosòfics i trets característics més comuns.

1. Els drets-desig: noció i tipologia

L'expressió *drets-desig* amb prou feines apareix de manera expressa o literal en la literatura jurídica o bioètica, malgrat que el concepte és bastant conegut. Potser soc jo l'únic estudiós que l'ha anada fent servir reiteradament a la darrera dècada.² Encara que es tracta d'una expressió bastant eloqüent, no ha estat gaire usada i, si jutgem per una breu pesquisició que vaig fer per Internet, no he vist ningú més que l'hagi utilitzada en les seves publicacions.

El títol de la versió espanyola del llibre de Grégor Puppink *Les droits de l'homme dénaturé*,³ en què sí que apareix l'expressió *desig* (*Mi deseo es ley. Los derechos del hombre sin naturaleza*), reflecteix la rellevància del desig en el Dret, encara que potser hauria estat més fidel a la versió original si s'hagués titulat “Els drets de l'home desnaturalitzat”.

Al meu parer, els drets-desig formen part dels drets de nova generació, de tercera generació –per a uns altres, de quarta, cinquena, sisena generació, etc.–, que, caracteritzats per un caràcter genèric, omnicomprensiu i difús, han propiciat la reivindicació de suposats drets que en alguns casos no són humans (si tenim en compte que els seus titulars són la natura, la flora o animals no racionals), i en altres no semblen gaire d'acord amb la condició humana, als quals anomeno *drets-desig* –per no dir-ne,

senzillament, *drets falsos* o *drets inhumans*. Alguns d'aquests suposats drets són el resultat de reivindicacions individuals mancades de força; altres, però, disposen del suport d'estudiosos que han tractat de defensar les seves tesis amb teories científiques, així com de poderosos *lobbies* que volen conformar –o crear– un nou ordre jurídic mundial a imatge i semblança de la seva ideologia.

Els drets-desig són “pretensions individuals” a les quals els estats i organismes internacionals han anat donant carta de naturalesa, i es concedeix protecció jurídica a conductes relacionades, en bona manera, amb el dret a la vida i a la llibertat sexual. Fa uns anys, l'alcalde de París, Bertrand Delanoë, intentant defensar o justificar una relació amorosa del president francès Hollande, va reivindicar el “dret a la passió i a la rauxa”. No es referia a un rampell sentimental o platònic, sinó sexual. Fer servir l'expressió “dret a la passió i a la rauxa” és, per si mateix –i pel que fa a això–, bastant eloqüent.

Eleva unes determinades pretensions o interessos merament individuals –relacionats amb la vida, la sexualitat o el gènere– a la categoria de suposats drets suposa esguimar-se per un pendent rellescós que condueix a la crisi dels drets humans. Elevar al rang de dret humà la pretensió de tenir un fill –per qualsevol mitjà i al preu que sigui–, o de deixar de tenir-lo –és a dir, d'avortar–, de desfer-se d'un familiar malalt, de refer la imatge o estètica pròpies per sentir-se i resultar una persona atractiva als altres, de sotmetre's a una intervenció de canvi de sexe, etc., suposa la fi dels drets humans, i exigeix començar de nou, distingint entre autèntics drets humans i mers desitjos que el Dret no pot emparar –ni ha de fer-ho–, i encara menys regular-los com a drets subjectius.

Aquí no es tracta d'injuriar el paper dels desitjos en la vida humana. El desig és una part important de qualsevol ésser humà. A una persona sense desitjos li mancava una dimensió clau de la vida. Una altra cosa ben diferent és proposar, “com a única guia per orientar la vida humana, l'hegemonia del desig individual”,⁴ i encara menys convertir la satisfacció del desig en la raó de ser de l'existència.

Els drets-desig són “pretensions individuals” a les quals els estats i organismes internacionals han anat donant carta de naturalesa, i es concedeix protecció jurídica a conductes relacionades, en bona manera, amb el dret a la vida i a la llibertat sexual.

Aristòtil distingia entre el desig raonable, al qual sí que cal tenir en compte com a norma de l'acció humana, i el desig il·limitat (*hybris*), el qual, a més de ser un impossible,⁵ condueix l'ésser humà a la perdició. En aquesta mateixa línia, Aristòtil assenyalava que el plaer és un element de la felicitat, però no l'únic ni el més important (virtut, prudència i plaer).⁶ Tanmateix, en la societat

actual s'ha estès la idea que l'element fonamental per a la felicitat és el plaer. Com més plaer, més felicitat: aquest és el nucli de la filosofia utilitarista, el qual ha alimentat —o nodrit—, d'alguna manera, el pensament modern en què vivim. Per a Aristòtil, la virtut era la disposició que resulta dels millors moviments de l'ànima, així com font de les seves millors accions i passions.⁷ I això és així, afegia aquest filòsof, perquè la virtut és “aquesta manera de ser que ens fa capaços de realitzar els millors actes i que ens disposa tant com sigui possible a un millor bé o obra, que es mostra d'acord amb la recta raó.”⁸

A quins drets em refereixo més concretament? Entre els drets-desig, cal esmentar el dret a l'avortament, el dret a tenir un fill (fecundació *in vitro*, maternitat subrogada), el dret a l'eutanàsia, el dret a canviar de sexe, el dret al matrimoni homosexual, el dret que ningú expressi el seu parer si concerneix l'exercici concret de la llibertat sexual, o el dret a sotmetre's a cirurgies estètiques o manipulacions corporals del tipus que siguin com a exigència del lliure desenvolupament de la personalitat, entre d'altres.

A què es deu aquesta tendència? Quin origen o genealogia té? Penso que és el resultat d'un procés històric, cultural i ideològic complex, el qual, erigint la llibertat —o l'autonomia de la voluntat—, sense gairebé cap límit, al cim dels individus, comunitats, pobles i estats, ha deixat la noció de bé comú al bagul dels records, com una antigalla de museu. Segons la concepció individualista, si la realització personal passa per la satisfacció dels desitjos, caldria reivindicar almenys un dret a satisfer els propis desitjos en general i el de les pulsions sexuals en particular. A més, la garantia de l'exercici ple i plaent d'aquest “dret” ha de prevaldre sobre una altra mena de vincles personals com el que hi ha entre mare i fill engendrat (en el cas de l'avortament), o el de fidelitat entre els cònjuges (en el cas del matrimoni). D'altra banda, la mentalitat actual ha dut a considerar com a “dret subjectiu” tot el que permet el Dret. Així, es parla d'un “dret a l'avortament”, d'un “dret a l'eutanàsia”, d'un “dret a tenir un fill —sa, atractiu i llest—”, d'un “dret a canviar de sexe”, etc., tot i que, en realitat, aquests drets no estan constitucionalment protegits o garantits.

Caldria preguntar-se com s'ha arribat a aquest punt. La resposta no és senzilla. La mateixa història dels drets humans en revela les mancances i inconsistències.⁹

2. Trets característics dels drets-desig

Al meu parer, l'error comú de la majoria dels suposats drets-desig consisteix en la pèrdua del sentit de la realitat, si no en el seu rebuig o menyspreu. “Voler és poder.” Els avenços tecnològics han fet que l'home arribi a pensar que ho pot fer tot, que ell és la mesura de totes les coses i que és preferible transformar la natura i la realitat que conèixer-la. Robert Oppenheimer, per

exemple, descriu l'invent de la bomba atòmica com la “seducció tecnològica” (*technology sweet*), i per a Rudolf Hess els camps de concentració van ser una proesa tècnica que va permetre el funcionament ininterromput dels crematoris i les cambres de gas. “Voler és poder.” La tècnica i l'art reflecteixen la idea que el límit tan sols prové de la capacitat de l'artífex o de l'artista. De fet, les expressions alemanyes *Kunst* i *Techne* estan estretament relacionades amb el verb *können*, ‘poder’. En definitiva, segons aquesta concepció, són els mateixos límits del “poder” i de la “capacitat” els que determinen el límit del voler. En poques paraules, la voluntat no hauria de tenir cap altra limitació que la impossibilitat, i, per tant, si la tècnica permet una cosa (que en el passat resultava impossible), res ni ningú no haurien d'impedir-m'ho si jo ho desitjés. “El meu desig és llei”, segons diu el títol de la versió espanyola de l'esmentat llibre de Grégor Puppink. El meu desig no només impedeix a l'Estat qualsevol ingerència que pogués frustrar la realització del meu desig,¹⁰ sinó que a més li exigeix una prestació activa encaminada a la satisfacció d'aquest desig.¹¹

Quina conseqüència té aquesta concepció? Com he dit, el menyspreu de la realitat i, més concretament, de la condició —per no fer servir l'expressió *naturalesa*— humana i la seva dignitat.

Hi ha algunes claus o pressupòsits culturals que permeten explicar aquest oblit —o, en alguns casos, menyspreu— de la realitat. Enumero a continuació alguns dels més importants, tots relacionats amb l'individualisme o amb una concepció individualista del liberalisme:

- **La hipertròfia de la subjectivitat**, que distorsiona la percepció de la realitat, que no és cognoscible si no és mitjançant el sedàs dels interessos, ambicions o desitjos propis. Aquesta subjectivitat exacerbada desemboca en una concepció narcisista de la vida que condueix a veure l'altre com un contrari, un rival o un competidor; si tenim en compte que pot erigir-se en obstacle o impediment per a la realització del jo. Com que el jo i el tu ja no tenen res en comú, es requereix la tolerància com a exigència indispensable per a la coexistència. Si s'albirés una base o dignitat comunes, l'altre ja no es veuria com a enemic, i això permetria reemplaçar la tolerància per la cooperació, però aleshores caldria reconèixer l'existència d'una realitat que transcendeix el meu jo i m'interpel·la, per delimitar els meus desitjos, ambicions i capricis. Com que l'ambició humana és insaciable, però, al mateix temps, es reconeix que alguns límits són necessaris, s'opta per aquells que, podent canviar completament d'acord amb les circumstàncies del moment, no gaudeixen de cap altre agafall que el del consens, plasmat en una llei que ha de ser l'expressió de la voluntat general. El consens i la llei s'erigeixen, per tant, en límits més formals que no pas materials, més procedimentals que no pas substantius, perquè, en realitat, tot pot canviar, res no és permanent; i, si la realitat no conté res permanent, és preferible passar de la realitat, ignorar-la, menysprear-la i rebutjar-la. Aquest menyspreu i rebuig de la realitat ens permet, en principi, viure i pensar sense

límits, llevat dels que ens vulguem imposar a cada moment; en aquest cas, es tractaria sempre de *límits autoreferencials*.

- ***L'exaltació del jo*** és una conseqüència de la hipertròfia del subjectivisme, i es relaciona amb el constructivisme. Segons aquest corrent filosòfic, l'home es fa a si mateix, tant en el vessant físic com en l'espiritual o personal (inclosos l'afectiu, professional, social, etc.). D'aquí els milers de llocs web que un cercador qualsevol detecta quan es fa una cerca amb l'expressió "reinvent yourself".

- ***L'utilitarisme i la recerca d'una felicitat basada en l'interès individual***. En negar-se l'existència de paràmetres comuns a tots els éssers humans per assolir una vida feliç, s'ha de buscar d'una manera individual (o autoreferencial), procurant evitar que els altres m'ho impedeixin o obstaculitzin el camí escollit. Aquesta felicitat al marge de la realitat té conseqüències en el llenguatge: les paraules deixen de referir-se a idees o conceptes que es troben en la realitat. La connexió entre paraula-idea-realitat s'esvaeix; les paraules comencen a usar-se per a conceptes que no tenen connexió amb la realitat, o que contradiuen la realitat mateixa. S'ha dit que la degradació del llenguatge és el més pernicios de la modernitat. Deia Nietzsche que mentre es mantingui la gramàtica hi haurà Déu, ja que les paraules remetent sempre a la realitat. En efecte, hi ha opinions que no s'adiuen amb la realitat: "interrupció de l'embaràs" (avortament/preembrió); "eutanàsia" (com "bona mort"); "píndola de l'endemà", "gènere" (en comptes de sexe, per reduir-lo a un fenomen merament cultural), "matrimoni igualitari" (per referir-se en una relació afectiva a la unió entre dues persones del mateix sexe). I és lògic que no casin amb la realitat, ja que ha estat reemplaçada per una llibertat entesa com a autonomia, per una voluntat humana que, replegada i centrada en si mateixa, ha encimbellat els desitjos per elevar-los a la categoria de drets, posant el dret al servei d'aquesta nova manera d'entendre la dignitat humana, els pilars de la qual són: 1) una llibertat entesa com a autonomia gairebé il·limitada (trencant qualsevol vincle), i 2) la recerca del plaer o satisfacció dels desitjos (Peter Singer reivindica els drets dels animals, als quals considera més dignes que el concebut —o *nasciturus*—, els malalts i els ancians); un exemple en seria el "dret a la passió o a la rauxa", al qual ja s'ha fet referència.

Aquest segon pilar —el de recerca del plaer o satisfacció dels desitjos propis— explica per què molts dels "nous drets" es relacionen amb la moral sexual: si la realització personal passa per la satisfacció dels desitjos propis, oi que caldria almenys reivindicar un dret a satisfer les pulsions dels desitjos sexuals propis? Es comprèn que una dignitat humana basada en una autonomia de la voluntat gairebé il·limitada i en la gratificació dels desitjos pretengui garantir la satisfacció d'aquests desitjos, eleuant-los a la categoria de drets, de manera que s'impedeixi que els altres puguin interferir en

aquest àmbit per formar part de la intimitat o privacitat (*privacy*), com és el cas d'algunes dones: “nosaltres parim, nosaltres decidim” o “jo faig el que vull amb el meu cos” (un dels principals arguments del moviment nord-americà *pro-choice*). Arguments esgrimits quan les conseqüències d'algunes conductes afecten els drets d'altres éssers humans, generalment els més vulnerables i sense capacitat de fer-se sentir.

Tan sols comprenent la lògica de l'altre hom és en condicions de rectificar, i desfer el camí que s'hagi de desfer. Al meu parer, els errors que reflecteixen alguns dels suposats “nous drets” són els següents:

- 1) mostren un menyspreu vers l'ontologia de l'ésser humà;
- 2) parteixen d'un subjectivisme exacerbant que dificulta o impedeix la coexistència social justa i pacífica;
- 3) posen la provisionalitat per damunt de la permanència, ja que promouen una societat desvinculada, mancada dels vincles (familiar, veïnal, d'amistat, de poble...), sense els quals una societat difícilment podria subsistir (família i empresa);
- 4) donen preeminència a la grandesa sobre les coses petites, i deixen les minories desprotegides, marginades o ignorades;
- 5) eleven alguns desitjos a la categoria de drets, en defensar una concepció de la dignitat humana basada en l'exercici de l'autonomia personal i la seva realització en la satisfacció dels desitjos. No sembla que fonamentar els drets de les persones en els desitjos —de vegades capritxosos o espuris— sigui un criteri adequat o encertat a l'hora de crear les condicions que permetin una coexistència social pacífica i justa;
- 6) no conceben que aquests “drets” puguin ser limitats o prohibits pel Dret, ja que suposaria —segons el que uns quants defensen— una ingerència indeguda en l'àmbit privatiu de l'individu (*privacy*);
- 7) es pretén basar aquests “drets” en el consens, però no és una legitimació suficient si es pretén justificar l'exercici de “drets” que:
 - a) violen els drets fonamentals dels altres (ex.: dret a la vida), i
 - b) retallen notablement l'exercici dels drets i llibertats de primera generació, amb els quals es posava límit al poder de l'Estat davant de l'individu (dret de llibertat de consciència, de llibertat religiosa i de llibertat d'expressió, entre d'altres).

Al capdavant, uns “nous drets” basats en el pur desig o autonomia de la voluntat afecten els drets dels altres, els drets que no són el resultat d'un desig, sinó d'una necessitat de l'home, com ara el dret a la vida, a la llibertat de pensament i de consciència, així com el dret a la llibertat religiosa.

Però com se sap quins drets són més mereixedors de respecte i protecció? Els que expressen una necessitat o els que expressen un desig? No és senzill perquè, d'entrada, tant la necessitat com el desig són realitats humanes, i

formen part de l'home. Sembla que el sentit comú indica que la necessitat hauria de prevaldre sobre el desig. Però com es pot recórrer al “sentit comú” si s'ignora o menysprea la realitat mateixa? És que no estem en una societat moderna en la qual l'home és la mesura de totes les coses i pot, si vol, fent el

Tornar al sentit original de la Declaració Universal de Drets Humans de 1948

En un dels seus llibres, Mary Ann Glendon es preguntava què s'ha fet malament amb els drets humans a les darreres dècades, fins al punt que la Declaració Universal dels Drets Humans, dissenyada tan sàviament pels seus redactors, hagi estat desconstruïda fins a un nivell irrecognoscible.¹² Al seu parer, caldria tornar a treure lliçons dels quatre principis bàsics d'aquest text:

- 1) el **nombre de drets** que persones de civilitzacions enormement diferents poden reconèixer com a universals és **relativament modest**;
- 2) la universalitat dels drets humans **no significa homogeneïtat** en la manera de donar-los vida;
- 3) el nucli relativament reduït de drets als quals persones de societats diverses poden apel·lar és **interdependent**, i
- 4) el **principi de subsidiarietat** representa la millor aproximació a les seves implementacions.¹³

En efecte, després de demanar l'opinió de nombrosos pensadors i líders religiosos de cultures diverses, els consultors de la UNESCO van arribar a la conclusió que només uns quants principis bàsics de la conducta humana eren de fet compartits, encara que l'elaboració com a “drets” fos un fenomen europeu. En conseqüència, la Comissió de Drets Humans de l'ONU, encarregada de redactar la DUDH, partint d'aquesta realitat, va atènyer-se al que és fonamental i va abstenir-se d'incloure idees que no gaudissin d'una forta pretensió d'universalitat.

Això és precisament el que s'està perdent amb la irrupció dels drets-desig en la cultura jurídica postmoderna, de manera que s'erosiona el merescut prestigi (o *auctoritas*) del text internacional de drets humans més rellevant del món modern, elaborat i aprovat després dels horrors de la Segona Guerra Mundial.

Quantes vides humanes s'hauran de perdre o hauran de ser viscudes en la més extrema vulnerabilitat, fins que prenguem consciència que el Dret no pot garantir —ni ha de fer-ho— la satisfacció de qualsevol desig, ni presentar sota l'empара dels drets humans “les demandes de justícia més heterogènies [...] [o] peregrines?”¹⁴ No tots els desitjos responen a una necessitat autènticament humana. Per això cal distingir —o discernir— entre el desig raonable i el desig il·limitat, com ja apuntava Aristòtil fa dos mil·lennis.

que li dona la gana, optar per encimbellar els drets-desig i menysprear, relegar o conculcar els drets més bàsics (o drets-necessitat)?

3. Consideració final

Això és el que s'esdevé en la societat actual: la reivindicació d'alguns suposats “drets nous” que, essent l'expressió de mers desitjos, podrien suposar el final del dret a la vida, així com d'altres drets i llibertats fonamentals (religiosa, de consciència, d'expressió, d'associació, etc.), perquè en una societat desvinculada i utilitarista tan sols s'admeten opinions, però no conviccions ni idees permanents que puguin limitar el superhome que no coneix límits i se sap totpoderós. Malgrat això, aquest suposat superhome es conforma, al capdavant, a satisfer els seus desitjos i instints més bàsics, els que són objecte de gaudi instintiu pels animals (no racionals).

I és que, un cop es perd contacte amb la realitat, per a què es vol la racionalitat? Potser per al mateix que es va fer servir durant la Segona Guerra Mundial, de manera que satisfaci una mòrbida “seducció tecnològica” (*technology sweet*) posada al servei de la mort i extermini de milions d'éssers humans. Confio que la nostra història serveixi, en efecte —com deia Ciceró—, per a aprendre lliçons que es gravin a la nostra memòria col·lectiva i impedeixin que alguns comportaments i episodis es repeteixin.¹⁵

Referències

- Bellver Capella, V., “Transhumanismo, discurso transgénero y digitalismo: ¿exigencias de justicia o efectos del espíritu de abstracción?”, *Persona y Derecho*, vol. 84 (2021/1): 17-53.
- Bellver Capella, V., “Reflexiones sobre el lenguaje de los derechos humanos en el LX aniversario de la declaración universal de los derechos humanos”, *SCIO* 4 [2009]: 31-50.
- Chesterton, G. K., *Ortodoxia*, Alta Fulla, Barcelona, 1988.
- Colina, F., *Deseo sobre deseo*, Valladolid, 2006.
- Garcés Giraldo, L. F., “La virtud aristotélica como camino de excelencia humana y las acciones para alcanzarla”, *Discusiones Filosóficas*, any 16, núm. 27, juliol-desembre 2015: 127-146 (disponible en <http://www.scielo.org.co/pdf/difil/v16n27/v16n27a08.pdf>).
- Glendon, M. A., *Un mundo nuevo. Eleanor Roosevelt y la Declaración Universal de Derechos Humanos*, FCE, Mèxic, 2012.
- Glendon, M. A., Extractes de la conferència pronunciada per Mary Ann Glendon, amb motiu del 70è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, el 16 de novembre de 2018 en el simposi internacional sobre drets humans organitzat per la Universitat de Roma LUMSA (publicats a Mary Ann Glendon, “Los cuatro principios básicos de la Declaración Universal de los Derechos Humanos”, *Nueva Revista*, 23 de

- juliol de 2023, disponible a: <<https://www.nuevarevista.net/los-cuatro-principios-basicos-de-la-declaracion-universal-de-los-derechos-humanos/>>).
- Marcos del Cano, A. M., “¿Existe un derecho a la eutanasia? Panorama internacional y análisis de la Ley Orgánica de la eutanasia en nuestro país”, *Teoría y Derecho. Revista de Pensamiento Jurídico*, 29 (2021): 128-151.
- Masferrer, A., García-Sánchez, E. (eds.), *Human Dignity of the Vulnerable in the Age of Rights: Interdisciplinary Perspectives* (Dordrecht – Heidelberg – Londres – Nova York, Springer (Collection ‘*Ius Gentium*: Comparative Perspectives on Law and Justice’), 2016.
- Masferrer, A., “Derechos de nueva generación”, *Derechos humanos. Un análisis multidisciplinar de su teoría y praxis*, J. M. Enríquez Sánchez, A. Masferrer, R. E. Aguilera Portales (eds.), UNED, Madrid, 2017, pp. 331-358.
- Masferrer, A., “Derechos-deseo vs libertades fundamentales”, *Las Provincias*, 1 de juny de 2014.
- Masferrer, A., *Dignidad y derechos humanos*, Tirant lo Blanch, València, 2022.
- Masferrer, A., *Libertad y ética pública*, Almuzara-Sekotia, Còrdova, 2022.
- Masferrer, A., *The Making of Dignity and Human Rights in the Western Tradition. A Retrospective Analysis*, Springer, Dordrecht – Heidelberg – Londres – Nova York, 2023.
- Masferrer, A., “Cuatro claves éticas para una sociedad civil libre y madura”, *Red de Investigaciones Filosóficas. José Sanmartín Esplugues* (disponible a: <https://proyectoscio.ucv.es/articulos-filosoficos/articulos_fondo/cuatro-claves-eticas-para-una-sociedad-civil-libre-y-madura/>).
- Puppink, G., *Mi deseo es la ley. Los derechos del hombre sin naturaleza* (trad. de F. Montesinos i M. Montes), Ediciones Encuentro, Madrid, 2020; la versió original francesa és de 2018.

¹ Catedràtic d’Història del Dret a la Universitat de València.

² En efecte, vaig fer servir per primera vegada aquesta categoria —o *nomen iuris*— en un article periodístic el 2014 (Masferrer, A., “Derechos-deseo vs libertades fundamentales”, *Las Provincias*, 1 de juny de 2014). Aquell mateix any i el següent vaig impartir dos seminaris sobre alguns suposats nous drets, en què vaig fer servir l’expressió “drets-desig”. El 2017 vaig publicar un capítol al voltant de la mateixa matèria, estudiant els drets-desig en el context del sorgiment dels nous drets, o dels drets de nova generació (Masferrer, A., “Derechos de nueva generación”, *Derechos humanos. Un análisis multidisciplinar de su teoría y praxis*, J. M. Enríquez Sánchez, A. Masferrer, R. E. Aguilera Portales [eds.], UNED, Madrid, 2017, pp. 331-358). Uns anys més tard, el 2022, vaig publicar dos llibres —l’un acadèmic i l’altre divulgatiu— en els quals esmento i descriu aquesta expressió (“drets-desig”), com a oposada als “drets-necessitat” (els que constitueixen una exigència de la “naturalesa humana”, noció completament extraviada en la postmodernitat: Masferrer, A., *Dignidad y derechos humanos. Un análisis retrospectivo de su formación en la tradición occidental*, Tirant lo Blanch, València, 2022, part III, en particular pp. 283-292; vegeu la versió anglesa revisada i una mica ampliada, amb el títol *The Making of Dignity*

and Human Rights in the Western Tradition. A Retrospective Analysis, Springer, Dordrecht – Heidelberg – Londres – Nova York, 2023; Masferrer, A., *Libertad y ética pública*, Almuzara-Sekotia, Còrdova, 2022, pp. 38-41 i 95-139, on vaig recollir l'article de 2014 (“Derechos-deseo vs libertades fundamentales”) i vaig desenvolupar més aquesta noció en tractar de l'impacte de la llibertat sexual a Occident, als Estats Units i Europa en particular.

³ Puppink, G., *Mi deseo es la ley. Los derechos del hombre sin naturaleza* (trad. de F. Montesinos i M. Montes), Ediciones Encuentro, Madrid, 2020; la versió original francesa és de 2018.

⁴ Bellver Capella, V., “Transhumanismo, discurso transgénero y digitalismo: ¿exigencias de justicia o efectos del espíritu de abstracción?”, *Persona y Derecho*, vol. 84 (2021/1): 17-53. “De otro, están sostenidos sobre una base filosófica que niega la inteligibilidad de la realidad y la condición teleológica de la existencia humana proponiendo, en su lugar, como única guía para orientar la vida humana, la hegemonía del deseo individual. El capitalismo contemporáneo ha hecho de la satisfacción de ese deseo su razón de ser” (p. 18).

⁵ És impossible perquè la lògica del desig exigeix escollir, i l'elecció comporta necessàriament renúncia. Si hom vol escollir-ho tot, queda tan bloquejat com el qui no vol triar res. Pel que fa a això, vegeu Chesterton, G. K., *Ortodoxia*, Alta Fulla, Barcelona, 1988, cap. 3, on l'escriptor anglès va descriure aquests dos estats de manera genial; recollit a Bellver Capella, “Transhumanismo, discurso transgénero y digitalismo...”, *op. cit.*, p. 18, nota al peu 1.

⁶ Aristòtil, *Ética Eudemia* 1218b32; la felicitat, per tant, s'associa a tres gèneres de vida: la vida política (s'ocupa de les accions nobles, les que es desprenen de la virtut), la vida filosòfica o “vida contemplativa” (s'ocupa de la prudència i de la contemplació de la veritat) i la vida del plaer o “vida voluptuosa” (s'ocupa del gaudi i dels plaers corporals) (Aristòtil, *Ética Eudemia* 1215a33-1215b1-4).

⁷ Aristòtil, *Ética Eudemia* 1220a30-32.

⁸ Aristòtil, *Ética Eudemia* 1222a8; sobre això, vegeu, per exemple, Garcés Giraldo, L. F., “La virtud aristotélica como camino de excelencia humana y las acciones para alcanzarla”, *Discusiones Filosóficas*, any 16, núm. 27, juliol-desembre 2015: 127-146 (disponible a <<http://www.scielo.org.co/pdf/difil/v16n27/v16n27a08.pdf>>); Masferrer, A., “Cuatro claves éticas para una sociedad civil libre y madura”, *Red de Investigaciones Filosóficas. José Sanmartín Esplugues* (disponible a: <https://proyectoscio.ucv.es/articulos-filosoficos/articulos_fondo/cuatro-claves-eticas-para-una-sociedad-civil-libre-y-madura/>).

⁹ Vegeu Masferrer, *Dignidad y derechos humanos*, part III, així com l'article citat en la darrera nota al peu d'aquest article.

¹⁰ Sobre això, el psiquiatra Fernando Colina, al seu llibre *Deseo sobre deseo* (Cuatro, Valladolid, 2006), mostra com el desig és un motor de la vida, però que la contínua recerca per satisfer-lo produeix buit i frustració. D'aquesta manera, el desig per si mateix no pot constituir-se en dret, ni pot identificar-se amb l'autonomia de voluntat (que és molt més que l'expressió d'un desig), ni tampoc construeix una vida plena, ja que l'autoreferencialitat destrueix la persona (que viu sense llibertat, posseïda pels seus propis desitjos).

¹¹ En aquest sentit, comparteixo el parer d'Ana María Marcos del Cano, “¿Existe un derecho a la eutanasia? Panorama internacional y análisis de la Ley Orgánica de la eutanasia en nuestro país”, *Teoría y Derecho. Revista de Pensamiento Jurídico*, 29 (2021): 140: “No se puede extrapolar al Derecho la lógica económica de «lo quiero, lo compro», pues el Estado no puede reconocer derechos bajo demanda”.

¹² Glendon, M. A., *Un mundo nuevo. Eleanor Roosevelt y la Declaración Universal de Derechos Humanos*, FCE, Mèxic, 2012.

¹³ Extractes de la conferència pronunciada per Mary Ann Glendon, amb motiu del 70è

aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, el 16 de novembre de 2018 en el simposi internacional sobre drets humans organitzat per la Universitat de Roma LUMSA (publicats a: Mary Ann Glendon, “Los cuatro principios básicos de la Declaración Universal de los Derechos Humanos”, *Nueva Revista*, 23 de juliol de 2023, disponible a: <<https://www.nuevarevista.net/los-cuatro-principios-basicos-de-la-declaracion-universal-de-los-derechos-humanos/>>).

¹⁴ Bellver Capella, V. “Reflexiones sobre el lenguaje de los derechos humanos en el LX aniversario de la declaración universal de los derechos humanos”, *SCIO* 4 [2009]: 33, al qual agraeixo la lectura del manuscrit, així com les seves encertades observacions i suggeriments; els errors són, per descomptat, meus.

¹⁵ Una versió més àmplia d’aquest article es pot veure a: A. Masferrer, “El surgimiento de los derechos-deseo en la cultura posmoderna”, *Cuadernos de Bioética*, vol. 34, n. 113 (2024). Publicat amb autorització.